

28-74

348:28-74

34:929 Беговић М.

28-23-254

Prof. dr. Šefket KRCIĆ

RECEPCIJA I SMISAO ŠERIJATSKOG PRAVA DANAS S POSEBNIM OSVRTOM NA LIČNOST I DJELO AKADEMIKA DR. MEHMEDA BEGOVIĆA

Apstrakt: Autor u ovom radu ispituje recepciju i smisao šerijatskog prava danas, s posebnim osvrtom na djelo akademika dr. Mehmeda Begovića (1904-1900). Tekst priloga *Posvećenje*, pored pristupa, zaključnog razmatranja i sljedećim pitanjima: univerzalna dimenzija šerijatskog prava, smisao i problemi šerijatskog prava danas, ugrožavanje šerijatskog pravnog sistema, riječ-dvije o životu i djelu akademiku dr. Mehmeda Begovića; zatim prilozi – paradigma odnosa etike i prava, moralne norme u Kur'anu (naredbe u Kur'anu, šerijatske kazne u Kur'anu.). Svi ovi naslovi daju povoda, da se vodi dijalog na relaciji etika i šerijatsko pravo danas, kao jedan novi izazov u vremenu, u cilju obogaćivanja islamskog života i načina življenja.

Ključne riječi: *Kur'an, sunnet, hadisi, islam, islamsko pravo, Šerijat, šerijatsko pravo, tradicija, kultura, etika.*

Abstract: The author of this paper examines the reception and meaning of Sharia law today, specially Concerning the work of academic Dr. Mehmed Begović (1904-1900). The text in its introduction and conclusion is dedicated to discuss the following questions: the universal dimensions of the Sharia law, meanings and problems of Sharia law today, endangering the system of Sharia law, a few words about the life and the work of the academic Dr. Mehmed Begović, and - a contributions- paradigm of relations between ethics and law: the moral norms in Koran (orders in Koran, Sharia Sanctions in Koran, concept of bad and evil in Koran). All these titles raise dialogue betweenethics and Sharia law today as one of the new challengesat this time in order to enrich the Islamic life and Islamic approach.

UNIVERZALNA DIMENZIJA ŠERIJATSKOG PRAVA

Autor koji dolazi iz graničnih područja musaonog susreta: filozofije, etike, kulturne historije i etiku ljudskih prava, se u ovom radu bavio osnovnim pitanjima univerzalnosti šerijatskog prava, sa etimološkog, teorijskog i historijskog stanovišta. Jasno, fundamentalno značenje ovog pojma glasi: *učenje o pravom putu*, odnosno učenje ili osnovni propisi islamskog prava, tj. zakon Božiji – pravi put, koji je utemeljen na Časnom Kur'anu. Za razliku od adeta, koji se baziraju na običajnom pravu, ovdje je riječ o pravnom sistemu, kojem je svrha, na temelju propisa vjere, da upravlja odnosima u *Islamskoj vjerskoj zajednici* i u islamskom društvu uopće. Dalje, pisac razvija tezu o potrebi paralelnog proučavanja tradicije i šerijatskog prava, isto kao što se primjenjuje rimsko, anglosaksonsko, evropsko i druga prava danas, a sve u cilju očuvanja identiteta pripadnika islamske tradicije, posebno Bošnjaka – muslimana na prostorima Balkana, o čijem značenju najbolje govori prijevod smisla ovog regiona, *zemlja meda i kroi*.

SMISAO I PROBLEMI ŠERIJATSKOG PRAVA DANAS

Ovdje po samoj prirodi stvari, želimo ukazati na smisao šerijatskog prava, kao vjerske objave i čiji sistem čini skup svjetovnih propisa, koji su relevantni i važe za sve muslimane svijeta. Uvjerenja sam, da ono što zborim ovdje i sada, i tekuću pratim raspravu, samim idejama i putokazima, na koje ukazujem, mišljenja sam da vam je sve to poznato, ali mi je namjera, da ovim svojim prilogom ukažem na svoju poziciju, na svoja islamska interesiranja i da doprinesem našem dijalogu. Zacijelo, bez valjanog dijaloga nema pravo znanja niti bilo u kojoj školi, niti na univerzitetu. Najkraće rečeno, sam pojam Šerijata, nam dolazi iz aparskog jezika šari'a, što znači *put ka pojilištu*, odnosno *put kojim trebaju ići vjernici*. Uistinu, Šerijat ide u dva pravca, kao 1) vjersko i 2) svjetovo pravo. Kao takvo, šerijatsko pravo je univerzalno pravo, koje u sebi sadrži, kako vjersku, tako i svjetovnu komponentu.

Na teritoriji ex-Jugoslavije, tačnije u Kraljevini Jugoslavije, u periodu 1918-1941, postojali regularni šerijatski sudovi. Zato pravna historija ne može zaobići ove činjenice, jer se radi o periodu od punog kvartala jednog stoljeća, kada su i u takvim teškim uvjetima muslimani izgrađivali svoj islamski način života, između dva svjetska rata. U tom poslu, posebno su se istakli znanstvenici i profesori univerziteta, akademici. Mehmed Begović i Avdo Sućeska, kao i Mehmed Handžić, Hamid Hadžibegović, Ahmed S. Ličić, te Fikret Karčić, Enes Karić i drugi. Da podsjetimo, više autora se bavilo šerijatskim sudovima u Bosni Hercegovini, za vrijeme vladanja Austro-Ugarske. To su bili: Šaćir Sikirić, Mihailo Zokbov, Adelbert Shek i drugi. Oni koji se danas bave proučavanjem šerijatskog prava i šerijatskih sudova, trebaju njihova imena i djela naučno obraditi. To je put da se detaljnije upozna struktura i funkcioniranje Šerijata danas i u budućnosti. U tom pogledu, potrebno je da svaki intelektualac poznaje koncept prava, sistem normi, koji se

primjenjuje u islamskom učenju i kao zakon, i kao pravo, te kao cjelokupni sistem u pravno-etičkom smislu. Jer, po islamskom saznanju, Šerijat se temeljno saznaje putem otkrivanja i tumačenja.

Zahvaljujući upravo osmanslijskoj dominaciji u Evropi, koja je trajala više od pet stoljeća, a na taj način i na prostorima ex-Jugoslavije, šerijatsko pravo je do današnjih dana zadržalo svoju historijsku kategoriju i primjenu i dosljednost u reguliranju međuljudskih odnosa. Nakon povlačenja Osmanske imperije sa Balkana, 1912. godine, Senžensmerskim ugovorom (u Francuskoj), od 10. 09. 1919. godine, novostvorena država Srba, Hrvata i Slovenaca, SHS, se tada obavezala da prizna muslimanima na svojoj teritoriji osnovno pravo na reguliranje svog porodičnog statusa i ukupne vakufske djelatnosti. Nažalost, kasnijim ustavima i zakonima Kraljevina Jugoslavija je involvirala univerzalne vrijednosti islama, što je dovelo i do gušenja mnogih institucija sa islamskim predznakom tijekom NOR-a, pa na dalje, sve do pada Berlinskog zida (1989.) i komunizma (1990.).

Međutim, islamsko pravo i u najtežim vremenima se zadržalo u svijesti Bošnjaka, posebno u običajnim normama.

UGROŽAVANJE ŠERIJATSKOG PRAVNOG SISTEMA

Austro-Ugarskom aneksijom Bosne i Hercegovine 1878. g. čija je okupacija trajala pune četiri decenije, sve do 1918. g., nisu se ukinuli šerijatski sudovi i njihova praktična primjena je bila prisutna. Za razliku od katoličke, zatim Austro-Ugarske, srpska i crnogorska okupacija Sandžaka 1912. g., tj. u balkanskim ratovima (1912-1914), kao i užasima Prvog svjetskog rata (1914-1918), kako to historičari zovu tijekom *velikog rata*, koji se se dogodili brojni genocidi nad bošnjačkim narodima u Bosni, a posebno u Sandžaku (krvavi prozelitizam u plavsko-gusinjskom kraju 1912-1919., te genocid u Šahovićima 1924. i drugim krajevima), čime je katasrofalno bio ugrožen šerijatski pravni sistem. U tom kontekstu, veoma su interesantna istraživanja na polju šerijatskog običajnog i porodičnog prava, koji je vršio istaknuti pravnik akademik dr. Mehmed Begović, koji je više decenija predavao istoimeni predmet na Pravnom fakultetu u Beogradu.

RIJEČ DVIJE O ŽIVOTU I DJELU AKADEMIKU DR. MEHMEDABEGOVIĆA¹

1 Projekat o pravno-etičkoj misli akademika Mehmeda Begovića. (Prije više godina, autor ove rasprave je pokrenuo projekat sa uvažanim kolegom i prijateljem prof. dr. Seferom Međedovićem, jednim od najelitnijih pravnih istraživača i profesora na Balkanu, istraživačko-znanstveni poduhvat Analize života i djela akademika dr. Mehmeda Begovića. Nažalost, nismo uspjeli da završimo ovaj projekat, zato što je potrebno da kao stručni istraživački boravimo u Beogradu, Sarajevu i Mostaru. A za tako nešto, da bi na relevantan način ostvarili našu zamisao, potrebna su i sredstva i vrijeme. S druge strane, u Beogradu ne postoje istraživači koji su interesirani za ovu probelmatiku, a u Sarajevu i Mostaru prevladava mišljenje, da se značajni ljudi brzo zaboravljaju. Prije desetak godina sproveli smo anketu na Univerzitetu u Sarjevu na Pravnom fakultetu i metodom uzorka, obuhvatili

Veliki znalac šerijatskog prava akademik dr. Mehmed Begović uz prof. dr. Fehima Bajraktarevića, bio je jedan od značajnih znalaca islamistike na našim prostorima.

Akademik dr. Mehmed Begović (1904-1990), pravnik i svojevremeno redovni profesor Pravnog fakulteta, Univerziteta u Beogradu, rođen je 8. aprila 1904. g. u Lastvi kod Trebinja u Bosna i Hercegovini, a umro je u Beogradu 7. oktobra 1990. g. Osnovnu školu je završio u zavičaju. Pohađao je Veliku gimnaziju u Sarajevu i Mostaru. Zatim, završio je Pravni fakultet na Univerzitetu u Beogradu 1926. g. Iste godine, u Beogradu je na Pravnom fakultetu formirana Katedra za šerijatsko pravo, na kojoj je mladi znanstvenik Mehmed Begović, kao izvrsni student dobio angažman. Istovremeno dobio stipendiju Vlade tadašnje Kraljevine za studije šerijatskog prava u Alžiru. Naredne godine, Begović je napisao i odbranio doktorsku disertaciju u Alžiru (na arapskom i francuskom jeziku), naslovljenu *O evoluciji muslimanskog prava u Jugoslaviji*. Usavršavao se u oblasti šerijatskog prava u Alžiru. Nakon doktoriranja, Begović postaje docent .

Dalju, uspješnu znanstvenu i profesorsku karijeru započeo je na Katedri šerijatskog prava u Beogradu, ali su ga okupacione vlasti tijekom Drugog svjetskog rata udaljile sa Pravnog fakulteta, na koji se vratio po okončanju rata. Čitavo vrijeme rata proveo je u Beogradu. Nakon rata i ponovnog povratka na Univerzitet, bio je biran za dekana Pravnog fakulteta (1954-55) i predsjednika Savjeta ove visokoškolske ustanove (1971-75), član Savjeta Katedre za orijentalistiku na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu i redovni član Jugoslovenskog nacionalnog komiteta za orijentalistiku, član SANU – Srpske akademije nauka i umjetnosti, potom i njegovog predsjedništva (1974-81) i dopisni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine i član CANU - Crnogorske akademije nauke i umjetnosti. Bio je predsjednik Naučnog vijeća Balkanološkog instituta SANU i Etnografskog instituta SANU. Pomogao je kolegijalno osnivanje Pravnog fakulteta u Ljubljani i Skoplju. U mirovinu je upućen 1975. g., i nastavio živjeti u Beogradu, sve do preseljenja na ahiret 7. oktobra 1990. g. Dva dana kasnije akademik Begović je ukupan u haremu Careve džamije u Sarajevu. Kao ozbiljan znanstvenik, bavio se proučavanjem šerijatskog prava, zatim je istraživao društveno-politički život Bošnjaka-muslimana u Bosni i Hercegovini, te ključna pitanja pravne historije jugoslovenskih zemalja u vrijeme turske vladavine, porodičnog i običajnog prava. Autor je više desetina stručnih knjiga:

Šerijatsko bračno pravo, Odgovor sa kratkim uvodom u izučavanje šerijatskog

smo 149 studenata i 39 nastavnika i suradnika, porazno je da kažemo, da ni dva posto od njih nisu znali ništa reći o akademiku dr. Mehmedu Begoviću. Štaviše, oni uopće nisu znali da je akademik dr. M. Beogović svojevremeno predavao Šerijatsko pravo na Univerzitetu u Beogradu. To je za njih bila velika nepoznanica, zato što nikad nisu čuli na predavanjima iz Porodičnog i Nasljednog prava o ovom znamenitom autoru. Da paradoks bude veći, objavljuju se publikacije u Sarajevu o „Muslimanima u Evropi“, a da se uopće ne spominju Bošnjaci Sandžaka, kao najugroženiji muslimani na ovom kontinentu). Upravo, iz tih razloga potrebno je jedno sistematsko preispitivanje naše kulturne i pravne historije.

prava, Muslimani u Bosni i Hercegovini, Porodično pravo, Naši pravni nazivi u turskim spomenicima, Vakufi u Jugoslaviji i drugi spisi.

Prema tome, radi se o jednom imponantnom i kompleksnom opusu, koji zahtijeva da se istraži jednom, u okviru jedne doktorske disertacije. Za tako nešto, uvjerenja sam, da *Fakultet za islamske studije* ima kadrovske mogućnosti za imenovanje takvog mentora i stručne komisije, naravno, pod uvjetom, da postoji zainteresirani kandidati za ovu oblast.

Jednom riječu, akademik M. Begović je dao veliki doprinos razvoju i primjeni šerijatskog prava u Jugoslaviji i pravnoj povijesti uopće. O njegovom životu i djelu, pisao je Ibrahim Džanović, u povodu 85-tog rođendana i objavio prilog u *Islamskoj misli*, br. 121, Sarajevo 1989. g. Isti autor je objavio sjećanje *Akademik prof. dr. Mehmed Begović (1904-1990)*, Glasnik Rijasetu SFRJ, god. LIII, br. 5 (septembar-oktobar, 1990), Sarajevo 1990. g.

PRISTUP MORALNIM NORMAMA U KUR'ANU

U ovom poglavlju, namjera nam je, da kroz pitanja i odgovore na temelju Časnog Kur'ana, postavimo jednu relevantnu paradigmu odnosa etike i prava u islamu. U tom smislu, kroz pitanja i odgovore, na najsazetiji način želimo da primijenimo u praksi kao prilog, šerijatskom načinu mišljenja. Moralne norme u Kur'anu (Naredbe u Kur'anu, šerijatske kazne u Kur'anu, pojam lošeg i zla u Kur'anu). Svi ovi naslovi daju povoda, da se vodi dijalog na relaciji etika i šerijatsko pravo danas, kao jedan novi izazov u vremenu, u cilju obogaćivanja islamskog života i šerijatskog načina življenja, u tom kontekstu, u razgovoru o Šerijatu i izazovima u novom vremenu, je slično kao i u razgovoru o pitanjima filozofije, znači sve počinje i završava se pitanjima. Zato su u ovom trenutku sama pitanja izazov, a odgovora će biti.

Pitanje 1. Koliko se puta riječi bratstvo i zbratimljenost spominju u Kur'anu u njenim različitim oblicima?

Odgovor 1. U 95 ajeta. (Potrebno je da znalci Kur'ana i Šerijata taksativno odgovore na svaki od njih.

Pitanje 1. U kojem kur'anskom ajetu Uzvišeni Allah ističe bratsku vezu među vjernicima?

Odgovor 2. U 103. ajetu sure Ali Imran.

Svi se čvrsto Allahove užeta držite i nikako se ne razjedinjujete! I sjetite se Allahove milosti prema vama kada ste bili jedni drugima neprijatelji, pa je On složio srca vaša i vi ste postali, milošću Njegovom, prijatelji; i bili ste na ivici vatrene jame, pa vas je On nje spasi. Odgovor: Tako vam Allah objašnjava Svoje dokaze, da biste na pravom putu istrajali.

Pitanje 3. Koliko se puta u Kur'anu spomenje riječ - emantet?

Odgovor 3. Na šest mjesta:

Al-Bekare, 58 i 283, Al-Anfal, 27. Al-Miminun, 8. Al-Mearidž, 32. Al-Ahzab, 72. ajet.

Pitanje 4. U kojem kur'anskom ajetu je Uzvišeni Allah istakao značaj i važnost emaneta?

Odgovor 4. U 72. ajetu sure Al-Ahzab.

Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek – a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lakomislen.

Pitanje 5. U kojem ajetu se spominje zabrana izdaje Allaha, Njegova poslanika i emaneta?

Odgovor 5. U 27. ajetu sure Al-Anfal.

O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne poigravajte.

Pitanje 6. U kojem je kur'anskom ajetu Uzvišeni Allah opisao Džibrila kao pozdanim – emin?

Odgovor 6. U 21. ajetu sure At-Tekvir.

(...) kome se drugi potčrjavaju, tamo pouzdanog!

Pitanje 7. Koliko puta se u Kur'anu spominje riječ ihsan?

Odgovor 7. Na 51 mjestu.

Pitanje 8. Dobročinstvo riječju spada u djela koja Kur'an naređuje. O kojem je ajetu riječ?

Odgovor 8. Riječ je o 53. ajetu sure Al-Isra.

Reci robovima Mojim da govore samo lijepu riječi: - jer bi šejtan mogao posijati neprijateljstvo među njima, šejtan je, doista, čovjekov otvoreni neprijatelj.

Pitanje 9. U kojem ajetu Kur'an ukazuje na blizinu Allahove milosti prema dobročiniteljima?

Odgovor 9. U 56. ajetu sure Al-Araf.

I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljan, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine.

Pitanje 10. U kojem se kur'anskom ajetu riječ dobročinstvo spominje dva puta?

Odgovor 10. U 60. ajetu sure Ar-Rahman.

(...) zar nagrada za dobro učinjeno djelo može biti nešto drugo do dobro?!

Pitanje 11. Dobročudnost je vrh morala. U kojem ajetu je Kur'an upotrijebio hilm u značenju razuma i razumijevanja?

Odgovor 11. U 32. ajetu sure At-Tur.

(...) da li im to dolazi od pameti njihove ili su oni inadžije tvrdoglave?

Pitanje 12. U kojem ajetu Kur'ana podstiče na međusobnu strpljivost, sabur i milost, rahmet?

Odgovor 12. U 17. ajetu sure Al-Beled.

(...) a uz to da je od onih koji vjeruju, koji jedni drugima izdržljivost preporučuju i kojima jedni drugima milosrđe preporučuju.

Pitanje 13. Od blagodati koje je Allah podario čovjeku i koje zaslužuju izražavanje i isticanje zahvalnosti Allahu, su svakao čulo sluha, vida i srce koja omogućavaju čovjeku spoznaju ovog svijeta i njegovo razumijevanje i uživanje u njemu. Koji ajet ukazuje na njih?

Odgovor 13. 78. ajet sure - An-Nahl.

Allah vas iz trbuha majki vaših izvodi, vi ništa ne znate, i daje vam sluh i vid i razum da biste bili zahvalni.

Pitanje 14. Izražavanjem zahvalnosti, odnosno zahvalnošću, blagodati imaju kontinuitet a vrata nade se šire da će njih biti više. Koji ajet govori o tome?

Odgovor 14. Sedmi ajet sure - Ibrahim.

(...)i kad je Gospodar vaš objavio:-Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati; budete li nezahvalni, kazna Moja doista će stroga biti.

Pitanje 15. Na koliko se mjesta u Kur'anu spominje riječ šukr - zahvalnost?

Odgovor 15. Na 74 mjesta.

Pitanje 16. Na koliko se mjesta u Kur'anu spominje riječ - *sabr* - strpljivost?

Odgovor 16. Na 103 mjesta.

Pitanje 17. Na koliko se mjesta u Kur'anu spominje riječ *sidk* - istinoljubivost?

Odgovor 17. Na 107 mjesta.

Pitanje 18. U kojem ajetu Kur'ana ponavlja riječ *sidk* dva puta?

Odgovor 18. U 80. ajetu sure Al-Isra.

I reci: 'Gospodaru moj, učini da umrem, a da si Ti zadovoljan mnome i učini da iz mrtvih ustanem, a da si Ti zadovoljan mnome, i daruj mi od Sebe snagu koja će mi pomoći!

Pitanje 19. Na koliko se mjesta u Kur'anu spominje riječ *adl* - pravda?

Odgovor 19. Na 27 mjesta.

Pitanje 20. Na koliko se mjesta u Kur'anu spominje riječ *iffe* - poštenje, čestitost?

Odgovor 20. Na četiri mjesta: 4. ajet sure An-Nisa, 273. ajet Al-Bekare, 33. i 60. ajet sure An-Nur.

Pitanje 21. Na koliko se mjesta u Kur'anu spominje riječ *safh* - opraštanje?

Odgovor 21. Na sedam mjesta: 109. ajet sura Al-Bekare, 13. ajet sura Al-Maide, 85. ajet sura Al-Hidžr, 22. ajet sura An-Nur, 14. ajet sura At-Tegabun, 5. i 89. ajet sura Az-Zuhuf.

Pitanje 22. Na koliko se mjesta u Kur'anu spominje riječ *sulh* - pomirenje?

Odgovor 22. Na 25. mjesta.

Pitanje 23. Dobročinstvo je uzvišena osobina koja se ne postiže samo postojanjem želje za njom, već zahtijeva od onog koji želi da sese ukrasi njome žrtvovanje najvrednijeg što poseduje. Koji ajet upućuje na to?

Odgovor 23. 92. ajet sure Ali Imran.

Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udjelite dio od onoga što vam je najdraže; a bilo šta vi udijelili, Allah će, sigurno, za to znati.

Pitanje 24. Na koliko se mjesta u Kur'anu spominje riječ *birr*, u svim njegovim oblicima?

Odgovor 24. Na 18. mjesta.

Pitanje 25. U dobročinstvo spada izbjegavanje zaklinjanja bez šerijatski opravdanog razloga. Koji ajet govori o tome?

Odgovor 25. 224. ajet sure Al-Bekare.

I neka vam zakletva Allahom ne bude prepreka u ispravnom životu, na putu čestitosti i u nastojanju da pomite ljude. – A Allah sve čuje i sve zna.

Pitanje 26. Na koliko se mjesta u Kur'anu spominje riječ *tebšir* – radosna vijest?

Odgovor 26. Na 87. mjesta.

Pitanje 27. U koliko kur'anskom ajetu Uzvišeni Allah spominje – bušra radost za bogobožne, one koji čine dobra djela?

Odgovor 27. U 97. ajetu sure – Merjem.

Pitanje 28. U kojem kur'anskom ajetu se navodi radost Isa a.s. sa viješću o dolasku poslanika Muhammeda s.a.v.s.

Odgovor 28. U 6. ajetu sure As-Saf.

A kada Isa, sin Merjemin, reče:-O sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik da vam potvrdim prije mene objavljeni Teorat i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed, koji će poslije mene doći- i kad im je on donio jasne dokaze, oni rekoše:-Ovo je prava vradžbina!

Pitanje 29. Koji kur'anski ajet ukazuje na smijeh i radost stanovnika dženneta zbog blagodati i uzvišene pobjede koju su postigli?

Odgovor 29. U 38. i 39. ajetu sura Abese.

(...) neka lica biće toga Dana blistava.

(...) nasmijana, radosna.

NAREDBE U KUR'ANU

Pitanje 1. Kakva je poruka naredbe Uzvišenog Allaha u 204. ajetu sure Al-Araf? A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani.

Odgovor 1. Naredba upućuje na posvećenost slušanja i učenja i recitiranja Kur'ana.

Pitanje 2. Kakva je poruka naredbe Uzvišenog Allaha u drugom ajetu sure Al-Maide?

O vjernici, ne omalovažavajte Allahove odredbe hadža, ni sveti mjesec, ni kurbanu, naročito one ogrlicama obilježene, ni one ljude koji su krenuli ka Časnom hramu želeći nagradu i naklonost Gospodara svoga. A kad obrede hadždža obavite, onda

loviti možete. I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu; i bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava.

Odgovor 2. Naredba upućuje na mubah stvari.

Pitanje 3. Kakva je poruka naredbe Uzvišenog Allaha u 28. ajetu sure – Nuh?

Gospodaru moj, oprostite meni, i roditeljima mojim i onome koji kao vjernik u dom moj uđe, i vjernicima i vjernicama, a nevjernicima samo propast povećaj!

Odgovor 3. Naredba podstiče na upućivanje dove.

Pitanje 4. Kakva je poruka naredbe Uzvišenog Allaha u 40. ajetu sure – Fusilet?

Oni koji riječi naše izvorcu neće se, doista, od Nas sakriti. Pa da li će biti ugodnije onome koji u vatru bude bašen ili onome koji na Sudnji dan dođe smiren? Radite šta hoćete, On, zaista, vidi šta vi radite.

Odgovor 4. Prijetnja.

Pitanje 5. Na šta upućuje naredba u 166. ajetu sure – Al-Araf?

I pošto su oni bahato odbili da se okane onoga što im se zabranjivalo, Mi smo im rekli: -Postanite majmuni prezreni!

Odgovor 5. Poniženje.

Pitanje 6. Šta je poruka naredbe 23. ajeta sure – Al-Bekare?

A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, načinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu, a pozovite i božanstva vaša, osim Allaha, ako istinu govorite.

Odgovor 6. Nadnaravnost.

Pitanje 7. Šta je poruka naredbe 141. ajeta sure – Al-Anam?

On je taj koji stvara vinograde, poduprte i nepoduprte, i palme i usjeve različita okusa, i masline i šipka, slične i različite, - jedite plodove njihove kad plod dadu, i podajte na dan žetve i berbe ono na šta drugi pravo imaju, i ne rasipajte, jer On ne voli rasipnike.

Odgovor 7. Zahvalnost.

Pitanje 8. Šta je poruka naredbe u 9. ajetu sure Al-Furkan?

Vidi šta o tebi oni govore, pa onda lutajui pravi put ne mogu da nađu.

Odgovor 8. Čuđenje.

Pitanje 9. Šta je poruka naredbe u 16. ajetu sure A-Tur?

Pržite se u njoj, isto vam je trpjeli ne trpjeli, - to vam je kazna za ono što ste radili.

Odgovor 9. Jednakost.

Pitanje 10. Šta je poruka naredbe u 282. ajetu sure Al-Bekare?

O vjernici, zapišite kada jedan od drugog pozajmljujete do određenog roka. I neka jedan pisar između vas to vjerno napiše i neka se pisar ne uzdržava da napiše, ta Allah ga je poučio; neka on piše, a dužnik neka mu u pero kazuje i neka se boji Allaha, Gospodara svoga, i neka ne umanju ništa od toga. A ako je dužnik rasipnik ili slab,

ili ako nije u stanju da u pero kazuje, onda neka kazuje njegov staratelj, i to vjerno dgovorno i navedite dva svjedoka, dva muškarca vaša, a ako nema dvojice muškaraca, onda jednog muškarca i dvije žene, koje prihvatate kao svjedoke; ako jedna od njih dvije zaboravi, neka je druga podsjeti. Svjedoci treba na svaki poziv da se odazovu. I neka vam ne bude mrsko da ga utanačite pismeno, bio mali ili veliki, s naznakom roka vraćanja. To vam je kod Allaha ispravnije i prilikom svjedočenja jače, i da ne sumnjate – bolje; ali, ako je riječ o robi koju iz ruke u ruku obrćete, onda nećete zgriješiti ako to ne zapišete. Navedite svjedoke i kada kupoprodajne ugovore zaključujete i neka ne bude oštećen ni pisar, ni svjedok. A ako to učinite, onda ste zgriješili. I bojte se Allaha, – Allah vas uči, i Allah sve zna.

Odgovor 10. Uputa.

Pitanje 11. Na šta upućuje naredba u 80. ajetu sure – Junus?

I kad čarobnjaci dođuše, Musa im reče: 'Bacite što imate da bacite!

Odgovor 11. Omalovažavanje.

Pitanje 12. Na šta upućuje naredba u 30. ajetu sure – Ibrahim?

Reci: Naslađujte se, završićete sigurno u vatri!

Odgovor 12. Upozorenje.

Pitanje 13. Na šta upućuje naredba u 46. ajetu sure – Al-Hidžr?

Uđite u njih sigurni, straha oslobođeni!

Odgovor 13. Počast.

Pitanje 14. Na šta upućuje naredba u 117. ajetu sure – Al-Bekare?

On je stvoritelj nebesa i Zemlje, i kada nešto odluči, za to samo rekne: Budi! – i ono bude.

Odgovor 14. Stvaranje.

Pitanje 15. Na šta upućuje naredba u 142. ajetu sure – Al-Anam?

(...) i stoka koja se tovari kolje, – jedite dio onoga čime vas Allah opskrbljuje, a ne slijedite šejtanove korake, jer vam je on pravi neprijatelj.

Odgovor 15. Blagodati i opskrbu.

Pitanje 16. Na šta upućuje naredba u 93. ajetu sure – Ali Imran?

Svaka hrana je bila dozvoljena sinovima Israilovim, osim one koju je Israil sam sebi zabranio prije nego što je Tevrat objavljen bio. Odgovor reci: Donesite Tevrat pa ga čitajte, ako istinu govorite!

Odgovor 16. Utjerivanje u laž.

Pitanje 17. Na šta upućuje naredba u 38. ajetu sure – Merjem?

Kako će dobro čuti i kako će dobro vidjeti onoga Dana kad pred Nas stanu! A nevjernici su sada u očitoj zabludi!

Odgovor 17. Začuđenost.

Pitanje 18. Na šta upućuje naredba u 102. ajetu sure – As-Safat?

I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: – O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš? – O oče mo, – reče – onako

kako ti se naređuje postupi; vidjećeš, ako Bog da, da ću sve izdržati.

Odgovor 18. Dijalog, dogovor.

Pitanje 19. Na šta se odnosi naredba u 99. ajetu sure – Al-Anam?

On vodu s neba spušta, pa Mi onda činimo da pomoću nje niču sve vrste bilja i da iz njega izrasta zelenilo, a iz njega klasje gusto, i iz palmi, iz zametka njihova, grozdovi koje je lahko ubrati, i vrtovi lozom zasađeni, naročito masline i šipci, slični različiti. Posmatrajte, zato, plodove njihove, kad se tek pojave i kad zru. To je zaista dokaz za ljude koji vjeruju.

Odgovor 19. Naredba se odnosi na uzimanje pouke.

ŠERIJATSKE KAZNE U KUR'ANU

Pitanje 1. Kakva je šerijatska kazna za napad na muslimane i odbijanje mira?

Odgovor 1. Sura Al-Hudžurat, 9. ajet.

Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah, zaista pravedne voli.

Pitanje 2. Kakva je šerijatska kazna za zinaluk-blud?

Odgovor 2. Sura An-Nur, 2. ajet.

Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara biča, svakog od njih, i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje...

Pitanje 3. Kakva je šerijatska kazna za zinaluk osobe sa statusom roba?

Odgovor 3. Pedeset udaraca bičem An-Nisa, 25. ajet.

A kada one kao udate počine blud, neka se kazne polovinom kazne propisane za slobodne žene.

Pitanje 4. Kakva je šerijatska kazna za potvaranje čestitih?

Odgovor 4. Sura An-Nur, 4. ajet.

Oni koji okrive počtene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, sa osamdeset udara biča izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi.

Pitanje 5. Kakva je šerijatska kazna za suprostavljanje Allahu i Njegovom poslaniku?

Odgovor 5. Sura Al-Maide, 33. ajet.

Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika.

Pitanje 6. Kakva je šerijatska kazna za krađu?

Odgovor 6. Sura Al-Maide, 38. ajetu.

Kradljivcu i kradljivci odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su

učinili i opomena od Allaha! A Allah je silan i mudar.

Pitanje 7. Kakva je šerijatska kazna za namjerno ubistvo?

Odgovor 7. Sura Al-Bekare, 178. ajet.

O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodno, i rob – za roba, a žena za ženu.

KUR'ANSKO TRETIRANJE ZLA

Pitanje 1. U kojem kur'anskom ajetu pojam loše označava žestinu?

Odgovor 1. U 141. ajetu sure Al-Araf.

I pošto smo vas Mi od faraonovih ljudi izbacili, koji su vas neizmjerljivo mučili...

Pitanje 2. U kojem kur'anskom ajetu pojam loše označava zinaluk tj. blud?

Odgovor 2. U 25. ajetu sure Jusuf.

Kakvu kaznu zaslužuje onaj koji je htio da ženi tvojoj zlo učini.

Pitanje 3. U kojem kur'anskom ajetu pojam loše označava ruženje, prije-kor?

Odgovor 3. U 148. ajetu sure An-Nisa.

Allah ne voli da se o zlu glasno govori, to može samo onaj kome je učinjena neprada...

Pitanje 4. U kojem kur'anskom ajetu pojam loše označava štetu?

Odgovor 4. U 62. ajetu sure An-Neml.

(...) i koji zlo otklanjaju i koji vas na Zemlji namjesnicima postavljaju.

Pitanje 5. U kojem kur'anskom ajetu pojam loše označava grijeh?

Odgovor 5. U 17. ajetu sure Al-Nisa.

(...) pokajanje je samo od onih koji učine kakvo rđavo djelo samo iz lakomislenosti...

Pitanje 6. Na koliko mjesta se u Kur'anu spominje pojam loše?

Odgovor 6. Na 69 mjesta.

Pitanje 7. Gdje se u Kur'anu navodi sintagma kobna kiša?

Odgovor 7. U suri Al-Furkan, 40. ajet.

A ovi prilaze pored grada na koji se srušila kobna kiša.

Pitanje 8. Gdje se u Kur'anu navodi sintagma nesreća?

Odgovor 8. U suri At-Teoba, 98. ajet, Al-Feth, 6. ajet.

(...) neka njih pogodi nesreća! A Allah sve čuje i sve zna.

(...) neka zlo njih snađe! Allah se na njih rasrdio i prokleo ih i pripremio na džehennem, a grozno je on boravište!

Pitanje 9. Gdje se u Kur'anu navodi sintagma zlo mišljenje?

Odgovor 9. U suri Al-Feth, 6 i 12. ajetu.

(...) i da bi kaznio licemjere i licemjerke i mnogobošce i mnogoboškinje koji o Allahu

zlo misle – neka zlo njih snađe!

(...) i vi ste na najgore pomišljali, vi ste narod u duši pokvaren.

Pitanje 10. Gdje se u Kur'anu navodi sintagma *najgore prebivalište?*

Odgovor 10. U suri Ar-Rad, 25. ajet.

(...) njih čeka prokletstvo i najgore prebivalište!

Pitanje 11. Sintagma – *teška kazna* se spominje dva puta u jednoj suri. O kojoj je suri riječ?

Odgovor 11. Sura Az-Zumer, 24 i 84. ajet.

(...) zar je isti onaj koji će se na Sudnjem danu licem svojim zaklinjati od strahovite patnje?

(...) na Sudnjem danu oni bi sve to dali da bi se teške patnje iskupili.

Pitanje 12. Gdje se u Kur'anu navodi sintagma *duša sklona zlu?*

Odgovor 12. U suri Jusuf, 53. ajet.

(...)ta duša je sklona zlu, osim one kojoj se Gospodar tvoj smiluje. Gospodar moj zaista prašta i samilostan je.

ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Ovdje se treba obazirati i na jednu svojevrsnu hermeneutiku islama, tj. na temeljno razumijevanje. Poznata je činjenica, da su shvatanje islama kod nekih muslimana površni odgovori, čime se zloubotrebljavaju se ključna islamska pravila, a zaboravljaju druga. Doista je nepohodno temeljno razumijevanje. U tom smislu, islam je jedan, dok su kulture muslimana geografski mnogobrojne, po čemu se u svijetu i razlikuju. Naravno, to se ne odnosi na muslimane iz Bosne i Hercegovine i Sandžaka, mada rasprava o formama običajnosti, u raznim enklavama, može imati i tu dimenziju.

Šerijat, kao društveni sistem i pogled na svijet, bez sumnje želi univerzalo društvo svih ljudi koje proizilazi iz pravilnog razumijevanja islama. U tom smislu, naša sloboda dolazi kroz lijepu retoriku i naše razumijevanje jezika, kao slobode iskaza. Sjetimo se, Allahovih naredbi: *Allah vam naređuje da budete pravedni* i dalje *Allah naređuje pravdu*. Dočim, u hadisu Božijeg Poslanika Muhammeda a.s. imperativno se kaže: *Dodijeli svakom ono što mu pripada...* Pravda se odnosi na islamsku duhovnost i islamsku etiku i pravdu. Zato, u islamu etika i pravo idu ruka pod ruku. Jasno, kao Bošnjak, odnosno bošnjački intelektualac koji pripada islamsko-kulturno povijesnom krugu, najprije moram početi od sebe, sa promjenoma i primjenom Šerijata u samom bošnjačkom diskursu. Na taj način stvaramo svijest o našim vrijednostima, jer promišljamo pravo koje je došlo iz Božije riječi. I zato se nalazimo pred izazovima vremena sa nadom u buduće mišljenje ono što nas čeka, što nam na putu dolazi kao svjetlo istine.

Poruka: Jasno, kao Bošnjaci, koji pripadaju islamskom kulturnom povijesnom krugu, najprije trebamo početi od sebe sa primjenom Šerijata i to prije svega u svom srcu i u svakom insanu ponaosob. Da ovo izlaganje završim dovom Božijeg Poslanika a.s., koja upućuje na značaj znanja *Allahu podari mi korisno znanje* (dova Poslanika, a.s.).

